

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

גליון קנ"ג

שודר בערוץ "קול ברמה" במסגרת התכנית "בית ההוראה"

העלון מוקדש לע"נ גאון עוזנו עטרת תפארת הפוסקים מרן רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל

הלכות חול המועד

נושאי השיעור:

תספורת לאדם שהיה בבידוד עד חול המועד, אם יספר במועד. תספורת לשבים מאומן. גזיזת צפורניים. תיקון מכשירי אוכל נפש. גיהוץ בגדים. קטיפת הדסים ופרחים. הדסים משולשים בשבת שלאחר החג. הכנסת ספר תורה. צרכי רבים. עבודה לאדם שאין לו פרנסה ברווחה. קבלת מכונית בחול המועד. שכר אדם המכבד את חול המועד.

ומרן הוסיף (ס"ג): אפילו אם היה אנוס ומפני כך לא גילח בערב יום טוב, אינו מגלח במועד. והוא הדין למי שהיה חולה ונתרפא במועד, לא היה יכול לגלח, אף על פי כן, כיון שלא כל אחד יודע מה האנוס שלו, גם לו אסרו חכמים לגלח ולהסתפר במועד. נמצא אם כן, שאם אדם חלה בקורונה או שהיה בבידוד, גם לו אסור לגלח במועד לאחר שיצא מהבידוד או שהבריא.

תספורת לשבים מאומן

עם זאת, ישנם אנשים שהיו באומן ונתקעו שם, מפני שהיו מאומתים או מבודדים ולא נתנו להם לעלות לטיסות לארץ, והגיעו לכאן רק בחול המועד או ממש בערב החג, האם להם יהיה מותר להסתפר בחול המועד?

מרן (שם ס"ד) כתב שאדם הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל אבל זה היה סמוך ממש לכניסת החג ולא היה שהות ביום להסתפר ולגלח, מותר לו להסתפר בחול המועד.

תספורת לאדם שהיה בבידוד

א. שאלה: אדם שחלה בקורונה או שהיה בבידוד מחמת חשיפה לחולה קורונה וסיים את ימי הבידוד בחול המועד, האם רשאי להסתפר בחול המועד כיון שקודם היה אנוס?

תשובת הרב: לכאורה מן הדין כל תספורת היתה צריכה להיות מותרת, שהרי היא מלאכה לצורך המועד. אלא שאסרו חכמים להסתפר בחול המועד.

טעם הגזירה הוא מפני שבדרך כלל כשאדם מסתפר הוא מתעכב כמה זמן, ולכן חששו חכמים שאנשים ישאירו את התספורת לחול המועד שהוא זמן פנוי, ונמצא שהם נכנסים לחג כאשר הם מנוולים, כלומר לא מסופרים ולא נראים טוב. ולפיכך תיקנו חכמים שאין להתגלח במועד כלל.

מרן כותב בשולחן ערוך (סי' תקל"א ס"ב) שאפילו אם אדם גילח קודם המועד, כגון שגילח זקנו לפני החג, גם לו אסור לגלח בחול המועד, לא את הזקן ולא את שערות הראש.

בימי אבלותו או לגבי חול המועד. רוב הפוסקים כתבו שהאיסור לגזוז צפורניים בגזוז הוא דוקא על אבל, ולא לגבי חול המועד. וכך פסקו הרי"ף (י.) והרא"ש (סי' י"ט) והרמב"ם (פ"ז מהלכות יום טוב ה"כ). ולכן פסק מרן: מותר ליטול צפורניים, בין ביד בין ברגל, אפילו במספרים.

אבל הרמ"א כתב: יש מחמירים ואוסרים, וכן מנהג האשכנזים להחמיר שלא ליטלם בין בסכין ובין במספריים. בשיניים אמנם מותר אבל בגזוז אסור. הם סוברים שהגמרא שאסרה מדברת גם על חול המועד.

ומה הסברא לאסור בזה? מפני שכמו שאסרו חכמים להסתפר בחול המועד, משום שאם תתיר לו הוא לא יסתפר קודם המועד וייכנס לחג כשהוא מנוול, הוא הדין שאסור גם לגזוז צפורניים במועד, מפני שאם תתיר לו הוא לא יגזוז אותם לפני החג אלא יגזוז בימי חול המועד.

וכותב על כך המשנה ברורה (סק"ב), שלפי מנהג האשכנזים שנוהגים להחמיר, אם על כל פנים גזז לפני המועד יכול לגזוזם בימי חול המועד.

וטעמו הוא מפני שיש דעת רבנו תם (הובא בטור ובית יוסף סי' תקל"א ס"ב) שאדם שהתגלח מלפני המועד יכול להתגלח בתוך ימי חול המועד. אמנם למעשה מרן בשלחן ערוך (שם) פסק להחמיר, אבל מכל מקום אפשר לצרף אותה ולומר שכיון שמעיקר הדין יש מקום להקל לגזוז צפורניים אלא שהאשכנזים נהגו להחמיר בזה, בצירוף הדעה הזו שאדם שהתגלח לפני המועד יכול להתגלח בחול המועד, נוכל להקל לאדם שגזז צפורניים קודם המועד שיוכל לגזוז בתוך חול המועד.

לגבי תספורת ודאי שאין להתיר בכך. אדם שגילח זקנו קודם המועד, ולפני החג השני כבר צמחו לו זיפים והוא רוצה לגלח שוב, הוא רוצה להיראות נאה בחג השני, רבותינו אסרו בהחלטיות את הדבר הזה, ועמדו חוצץ במילים קשות נגד אותו חכם שכתב להתיר. אבל מכל מקום בגזיזת צפורניים – מותר. ולא רק זה, אלא שיש כאלה שגוזזים צפורניים כל יום שיש, ולמשל השנה שחל ערב חג ביום שני, ואין לו מה לגזוז ביום שני, הצפורניים בקושי התחילו לגדול, וכשמגיע יום שיש הבא וכבר יש מה לגזוז, כתב בערוך השלחן (סעיף ב') שגם בזה מותר לגזוז בחול המועד מפני שגזוז קודם החג.

ומוסיף מרן תנאי, שזה דוקא במקום שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לטייל, שזה דבר שלא היה לו היתר לעשות ולכן אסור לו.

אבל אותם אלה שיצאו מהארץ לאומן כדי להתפלל, אף על פי שיש מערערים וסוברים שלא נכון ליסוע לשם בראש השנה ולהשאיר את המשפחה¹, על כל פנים אלה שיוצאים עושים כן על דעת רבותיהם, ולכן אם יצאו לעשות מצוה על פי הנהגת רבותיהם, כשחזרו לארץ אפשר להקל להם להסתפר בחול המועד אם לא היה שהות קודם לכן.

צריך לציין שכמה פוסקים סוברים שהיום אין את ההיתר של הבא ממדינת הים, מפני שבזמנם אדם הבא ממדינת הים היה מגיע ממרחקים, ולא היה יכול להסתפר בימים שקודם החג. אבל היום זה שונה, כי גם אדם הבא ממדינת הים, כמה שעות לפני כן הוא היה גם כן במקום יישוב והיה יכול להסתפר שם, ומה הטעם להתיר לו את זה. הרי המקום שהגיע ממנו עכשיו גם הוא מקום שהיה יכול להסתפר בו, ודומה הדבר לאדם שנוסע מבני ברק לירושלים, שודאי אסור לו להסתפר, ולכן בימינו ההיתר הזה לא שייך.

וכך כתב בשמירת שבת כהלכתה (ח"ב פס"ו סכ"ו והערה קי"ט) שמי שטס במטוס בערב החג, או שנסע באניה והיה באפשרותו להסתפר שם, אין לו היתר להסתפר בחג כיון שהיתה להם אפשרות להסתפר קודם החג. (וע"ע בש"ע המקוצר עמ' ק"ד).

אבל לגבי אותם אנשים שהיו באומן ונתקעו שם בגלל שהיו מאומתים או בגלל הבעיות שהיו עם הבדיקות (וכמו שהתפרסם), לאלה אפשר להקל אם באומן לא היה את האפשרות להסתפר, ולכן לגביהם ההיתר של מרן לאדם הבא ממדינת הים נראה ששייך גם בזמננו.

גזיזת צפורניים

ב. שאלה: האם מותר לגזוז צפורניים בחול המועד?

תשובת הרב: לספרדים מותר ולאשכנזים אסור.

המקור למחלוקת הוא מהגמרא (מו"ק דף ט"ז ע"ב) שלדעת רבי יוסי מותר לגזוז צפורניים במועד. וכך אכן נפסק להלכה.

אבל הגמרא שם אמרה שבגנוסטרס אסור, והכוונה לכלי העשוי כעין גזוז צפורניים. נחלקו הפוסקים על מי האיסור, האם על אבל

¹ וידועה דעת מרן הגר"ע יוסף ע"ה שדיבר על כך בשיעור ואמר שלאדם נשוי נכון יותר שלא יסע לאומן לראש השנה אלא ישאר כאן עם המשפחה שלו.

לייצרו בחול המועד, אבל אם רוצה להשתמש אתו רק לאחר ההג – אסור.

דוגמא נוספת כתב הרמ"א (סעיף ח'): סכין שנשבר במועד מותר לעשות סכין אחרת. והמשנה ברורה שם (ס"ק כ"ח) הביא את דברי המגן אברהם שאפילו אם יכול לבקש בהשאלה מהשכן – אינו חייב לעשות כן, אדם רוצה להתוך בשר בסכין שלו, ומותר לו לייצר אותה בחול המועד מפני שיש בדבר צורך אוכל נפש.

האחרונים כותבים שהדברים אמורים אפילו אם התיקון הוא מעשה אומן, וכמו ייצור תנור שודאי הדבר הוא מעשה אומן, כיון שיש בזה צורך אוכל נפש – מותר (משנ"ב ס"ק י"ח).

אמנם אם היה יכול לעשות את התיקון קודם המועד, ובכל זאת **כיוון את מלאכתו לעשות במועד**, כלומר רצה להשאיר את תיקון התנור לזמן הפנוי שלו בחול המועד – אסור.

אבל אם לא ממש כיוון את מלאכתו למועד, אלא היה לחוץ ולא היה לו זמן וכדומה, מבואר באחרונים שגם בזה מותר. (וע"ע בש"ע סי' ק"ח ס"ח).

ולא רק אם היה אנוס, אלא אפילו אם מחמת עצלותו נמשך הדבר עד חול המועד, כתב בשער הציון (ס"ק כג) להקל. וכן פסק גם בחזון עובדיה (עמ' קפ"ו בהערה).

נמצא אם כן שאדם שנסתמו לו המבערים של הגז על ידי האוכל, הצטברו לו שם שומנים וסתמו את החור של הגז – יש כאלה שיודעים לקחת מחט ארוכה ולפתוח את החור, ובודאי שמותר לעשות כן בחול המועד.

ואף אלו שאינם יודעים לעשות כך, או שהחור נסתם הרבה וצריך להביא טכנאי גז שיתקן, **אם אדם לא הספיק לעשות כן קודם המועד, יכול לעשות כן בתוך המועד מפני שיש בזה צורך אוכל נפש.**

גיהויץ בגדים

ד. שאלה: האם מותר לגהץ בגדים בחול המועד?

תשובת הרב: כתב מרן בשלחן ערוך (סי' תקמ"א ס"ג): מותר למעך בגדי פשתן בידים אחר הכיבוס כדי ללבנם ולרככם, אבל אין עושין קשרי בתי ידים מפני שהוא מעשה אומן. והוסיף הרמ"א: ומותר להחליק הבגדים עם הזכוכית כדרכם, הואיל והוא לצורך המועד.

ונבאר: בזמננו היו מגהצים את הבגדים עם זכוכית, ולמעשה זה כעין הגיהויץ שבזמננו, וכתב הרמ"א שכיון שזה לצורך המועד – מותר.

ומדוע? מפני שאמנם הוא לא גזז קודם החג, אבל מכל מקום הצפורניים היו כבר גזוזות, ולכן באופן כזה גם לאשכנזים יהיה מותר.

ואם יש בדבר צורך מצוה מותר לגם לאשכנזים. וכגון אשה שיש לה צורך מצוה – מותר.

וכן מוהל שרוצה לחדד את הציפורן בשביל מצות פריעה – מותר. הדבר מוזכר כמה פעמים בהלכה. הרמ"א כותב בהלכות אבילות (יו"ד סי' שצ"ג ס"ג) שמותר למוהל לגזוז את הציפורן שלו, והש"ך (בנקודות הכסף סי' ש"צ סק"ג) מבאר מפני שהוא לא עושה כן לנוי אלא לצורך מצוה. והוא הדין כאן, כיון שעושה כן לצורך מצוה, גם למנהג האשכנזים יהיה מותר.

טעם נוסף להיתר הוסיפו בזה, שהוא כמו מכשירי מילה שמותר לעשותם בחול המועד, כגון מוהל שרוצה לתקן את הסכין וכיוצא באלה שמותר לו לעשות כן, וגזיזת הציפורן לא גרע משאר מכשירי מילה שמותר לעשותם בחול המועד (ס' אוצר הברית ח"א פ"ד סי' י"א, בשם כללי המילה לר"י הגוזר).

לסיכום: הספרדים נוהגים להקל כדעת מרן ורוב הפוסקים שבכל אופן מותר לגזוז צפורניים בחול המועד, גם בגזוז צפורניים, ואין חילוק בין אם אדם גזז קודם המועד או לא.

והאשכנזים נוהגים להחמיר שלא לגזוז צפורניים בכלי - גזוז צפורניים בימי חול המועד, אלא אם כן לא היה לו כעת מה לגזוז כי כבר גזז ביום שיש או בערב חג.

ולצורך מצוה, כגון לטבילת אשה לצורך מצוה או מוהל – מותר גם לאשכנזים.

תיקון מכשירי אוכל נפש

ג. שאלה: האם מותר לתקן בחול המועד את מכשיר הגז על ידי טכנאי גז שיפתח את המבער, כדי שתהיה אפשרות לבשל לחג? **תשובת הרב:** מותר לעשות כל המלאכות שהם לצורך אוכל נפש, ואפילו מלאכת אומן.

כתב מרן בשלחן ערוך (סי' תק"מ ס"ז): תנור וכירים שאפשר שיתייבשו ויאפה בהם במועד – עושים, ואם לאו אין עושים אותם.

כלומר, התנורים שלהם היו עשויים מחרס [כעין מה שנקרא היום קרמיקה], ואם אדם רוצה לייצר תנור או כיריים בחול המועד, כתב מרן שהדבר תלוי מתי האדם אכן רוצה לבשל או לאפות בדבר שהוא בונה. אם הוא רוצה לבשל בחול המועד – מותר

להשלים למאה ברכות. המשיך רבי שמעון ושאל מדוע הוא לוקח שתיים? ואמר לו אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור.

שמע כך רבי שמעון ושמו, אמר: בא תראה איך אנשים מהדרים במצוות. נכון שיש אנשים שעוזבים את התורה והולכים כל היום בשביל הפרנסה, אבל כנגדם יש אנשים חסידים ואנשי מעשה שמחפשים הידורים במצוות ובשבילם שוה כל העולם. מאז התפיסה דעת שניהם והפסיקו להסתכל ולהקפיד על כל מקום שראו בו אנשים שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה.

מצינו אם כן שיש ענין לקטוף בשמים לכבוד שבת קודש, והשאלה נשאלת האם מותר בחול המועד לקטוף הדסים לכבוד שבת כמו בכל שבוע?

לכאורה היה נראה בפשיטות להתיר, שהרי זוהי מלאכת הדיוט ולצורך המועד, וכבר אמרנו שכל דבר שהוא לצורך המועד, אם הוא מלאכת הדיוט – מותר.

אמנם מרן בשלחן ערוך (סי' תקל"ז ס"ו) כתב: אסור לקצור השדה בחול המועד. ואם אין לו מה יאכל, אפילו מוצא בשוק לקנות, אין מצריכין אותו ליקח מן השוק אלא קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר כדרכו. והני מילי שאין צריך אלא לו לבדו. כלומר, אם לוקח כמות קטנה מותר לו לקחת, כיון שעושה כן לצור המועד.

מכאן רואים שיש מלאכות שכיון שהדרך לעשות אותם בכמויות גדולות, אסרו חכמים לעשות אותם לגמרי בימי חול המועד, ואחת המלאכות הללו היא מלאכת הקצירה, שאסור לאדם לקצור בחול המועד. ולכן יש כאן באמת שאלה, האם מותר לקטוף בשמים בחול המועד.

אבל למעשה מותר לקטוף. בשלחן ערוך (סימן תקמ"ז ס"י) כתוב שמותר לעשות צרכי אדם שנפטר, כגון לקחת ולעשות לו ארון לצרכו, ודוקא בחצר שניכר שזה בשבילו. אבל ללכת ליער לקצוץ עצים בשביל לעשות ארון – אסור. וכותב שם המשנה ברורה (ס"ק כ"ב) שלקטוף הדסים מותר.

לכאורה אפשר לומר שזה דוקא בנפטר, שזה כדי למנוע ריח רע. אבל מי שיעיין בדברים בבית יוסף (סי' תקמ"ז ס"י) יראה שמותר גם כדי להריח בהם. שם מרן כתב כך: יש להקשות, למה אסור לקצוץ לצורך הנפטר עצי ארזים מהיער כדי לעשות לו ארון, ולעומת זה מותר לקצוץ הדסים כמבואר בגמרא (ביצה ו' ע"א). ומבאר מרן שהדס הוא דבר הידוע לכל שהוא ראוי להריח, וכן ראוי למת להעביר הזוהמא, ואין שום חשד. אבל ארזים יבואו

והוא הדין בזמננו, מותר לאדם לגהץ במגהץ חם בגדים לצורך המועד, מפני שהמלאכה הזו היא מעשה הדיוט ולצורך המועד.

המשנה ברורה (סק"ח) מוסיף שההיתר הוא דוקא על קמטים פשוטים, אבל יש אנשים שעושים קפלים מיוחדים, וזה אסור מפני שהוא מעשה אומן.

ומכל מקום כפי שהזכרנו, כל שהקמטים הינם קמטים רגילים והגהוץ הוא פשוט ולצורך המועד – מותר.

כך כתבו גם הפוסקים בזמננו, בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ד ס"ד). ועוד. וכך פסק גם בחזון עובדיה (עמ' קצה), אלא שמרן הגר"ע לא הוסיף שם שזה דוקא לצורך המועד, אבל ודאי שכך כוונתו, שהרי הוא מציין את המקור לדבריו מדברי הרמ"א כאן, וכאן מבואר שמותר לגהץ דוקא לצורך המועד, אבל לא לצורך איסרו חג או הקפות שניות.

הדבר מצוי בזמרים ואנשי תזמורת שמיד בצאת החג הם צריכים לרוץ להקפות שניות, ואין להם זמן לגהץ במוצאי החג, והם שואלים האם מותר לגהץ בחול המועד, והדין הוא שאסור כיון שהוא לא עושה כן לצורך המועד עצמו. ואפילו שזה מלאכת הדיוט – אסור, כיון שמלאכת הדיוט לא הותרה אלא לצורך המועד.

הוא הדין לאדם שקנה תמונה קודם החג ורוצה לתקוע מסמר בקיר ולתלות אותה, אם הדבר הוא אכן לצורך המועד ואדם נהנה ממנה בחג – מותר.

הוא הדין כאשר אדם כיבס את הוילונות קודם החג ורוצה לתלותם בחג, הדבר הוא מלאכת הדיוט, וכיון שהוא צורך המועד – מותר.

קטיפת הדסים ופרחים

ה. שאלה: האם מותר לקטוף בשמים בחול המועד לכבוד שבת קודש, וכן האם מותר לקטוף פרח כדי להריח?

תשובת הרב: ידוע המעשה בגמרא במסכת שבת (דף ל"ג ע"ב) על רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו שיצאו מהמערה ותמהו על מה שאנשים רודפים אחרי ההבל ויהבלו, כולם עוסקים במלאכתם וכל היום חורשים, שישבו לעסוק בתורה! וכל מקום שנתנו בו עיניהם מיד נשרף.

נכנסו למערה וחזרו ויצאו, ואחר כך ראו אדם אחד שרץ ביום שיש סמוך לכניסת השבת ובידו שתי אגודות הדס, ושאל אותו רבי שמעון לצורך מה הוא לוקח אותם, וענה לו אותו אדם שהם לכבוד שבת קודש, להריח ולהתענג בשבת, לברך עליהם כדי

הכנסת ספר תורה

1. **שאלה:** האם מותר לערוך הכנסת ספר תורה בחול המועד, ולסיים את כתיבת האותיות?

תשובת הרב: כתוב בשולחן ערוך (סי' תקמ"ה ס"א) שאסור לאדם לכתוב בחול המועד. ואפילו תפילין מזוזות וספר תורה שיש בדבר צורך מצוה – אסור. כיון שזה לא לצורך המועד, כי יש ספרים אחרים לקרוא בהם. (משנ"ב סק"א).

מבואר באחרונים שכאשר משאירים את שלשת האותיות האחרונות "לעיני כל ישראל" כדי לכותבם במעמד ההכנסה, אסור לכתוב אותם בחול המועד, ואם כן אי אפשר לכאורה לעשות את הכנסת הספר בחול המועד מפני כתיבת האותיות. (וע"ע בשדי חמד מערכת חול המועד סי' א' אות י"ב).

אבל כבר שנים רבות נוהגים שלא נותנים לכל אחד לכתוב את האות שלו כי לא כולם מיומנים לכתוב. וגם אם הם מיומנים לכתוב, אם כל אחד יכתוב אות אחת, שלשת המילים הללו יצאו לא נאות, כי לכל אחד כתב אחר ואינו דומה כתב ידו של ראובן לזה של שמעון ואין זה כבוד התורה.

ולכן הנהיגו שהסופר יכתוב את האות עצמה ורק ישאיר פיסוק קטן. לדוגמא, באות ל' של "לעיני", הסופר יכתוב אות ו' למעלה וכעין ר' מתחתיה וישאיר ביניהם פיסוק דק, ומי שיזכה לכתוב את האות הזו, **ישלים את הדיו שחסר שם ועל ידי כך נוצרת האות ל', ובאופן הזה מותר לעשות גם בחול המועד.**

יש שנוהגים לכתוב את כל האות בשלמותה, ובאמצע משאירים חלל ריק, וגם בזה כותב הרב כף החיים (סוף אות ו') **שמותר למלא אותם במועד מפני שאינו מעשה אומן.**

המשנה ברורה (סק"ב) כתב שמותר להפריד דיבוקים, או אם הכתב נחלש ואדם רוצה לעבור עליה עם דיו כדי להשחיר אותה, מותר לעשות כן במועד מפני שאינו מעשה אומן. ומקור הדברים מהפרי מגדים.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' צ"ו) הביא את דברי המתירים לעשות הכנסת ספר תורה ולמלא את האותיות על פי דברי הפרי מגדים והמשנה ברורה הללו, אבל הוא כותב לחלק בין השחרת האותיות שהיקלו האחרונים, שאולי יש לחלק בזה שמילוי התיבות כתיבה חדשה היא, וצריך גם כן אומנות יד כידוע, ולמעשה היקל במקרה מסויים, היות המשפחה מחמת רוב צערם רצו דוקא למלאות התיבות ביום היארציית דהיינו בהושענא רבה, הנחתי להם ע"פ

אנשים לומר שהוא קוצץ אותם לצורך בנין. ומקור הדברים מהנמוקי יוסף (מו"ק ח' ע"ב) בשם המפרשים.

ולפי דברי מרן הללו מתבאר שלקטוף הדסים להריח ודאי שמותר. הרי מרן כותב שההיתר לקטוף הדסים הוא מפני שאנשים הרואים אדם קוצץ הדסים, הם אומרים שהוא קוטף אותם כדי להריח בהם, ורואים שברור שמותר לקטוף בחול המועד הדסים כדי להריח.

ולפי האמור יוצא שלא רק לכבוד שבת קודש מותר, והוא הדין שמותר לאדם לקטוף שושנה או פרחים כדי להריח בהם, כי ידוע שאדם נהנה מריחם של אותם דברים והדבר מותר ללא כל חשש. כך מבואר בבית יוסף שם.

הדסים משולשים בשבת שלאחר החג

בשער הכוונות (דף ע' ע"ב) כתב שמאד ראוי לאדם שיהיו לו שתי אגודות הדס בליל שבת, ושיהיו ההדסים משולשים, (שהם כנגד נפש רוח ונשמה), והגאון הבן איש חי והכף החיים (סי' רס"ב אות ה') מביאים אותו. והזהיר על זה מאד רבי אברהם אזולאי².

הדברים יפים לאנשי צפת שיש להם הדסים משולשים וקל להם לעשות את הדבר הזה, אבל אנחנו שקשה לנו להשיג הדסים משולשים אלא אם האדם יקנה בכסף במחיר גבוה, איננו צריכים לעשות במשך השנה כולה הדסים משולשים, מפני שהגמרא במסכת בבא קמא (דף ט' ע"א) אומרת בהידור מצוה עד שליש, ויותר מזה אין אדם צריך לעשות, וכך פוסק מרן בהלכות סוכה (סי' תרנ"ו). ולכן בשאר ימות השנה אין צורך להביא הדסים משולשים לכבוד שבת.

אבל בשבת שמיד לאחר חג הסוכות, אם ההדסים של החג נשארו טריים ורעננים ונשאר בהם ריח טוב, בהחלט כדאי שישמור אותם במקרה וישתמש בהם בליל שבת קודש.

וכמוכן שבשבת חול המועד אין לקחת את ההדסים שבלולב ולהריח בהם, כי מרן (סי' תרנ"ג ס"א) כתב שההדס מוקצה לצורך מצוותו, וגם בשבת שבחול המועד אין להריח בהדס שבלולב. אבל אחר צאת החג, אפשר לשמור את ההדסים במקרה לשבת הקרובה וגם שלאחריה, וכל עוד נשאר בו ריח עדיין יוכל לקיים את המצוה הזו.

² סבו של מרן החיד"א. היה איש קדוש אלקים, וידוע הסיפור עליו כיצד נכנס למערת המכפלה.

חשש בלקיחת המכונית בחול המועד, או שהואיל וכבר שילם וביצע את הקניה מותר, וישתמש במכונית לצורך המועד?
בנוסף אולי יש להתיר מדין דבר האבד, כי במידה ולא אקח את הרכב והוא יינזק שם כגון שרכב אחר יפגע בו, סוכנות הרכב לא יסאו בתוצאות הנזק?

תשובת הרב: עצם קבלת המכונית לכאורה נחשבת כעשיית סחורה במועד. כמבואר בשלחן ערוך (סי' תקלט ס"א): כל סחורה אסורה אפילו כל שהוא בין לקנות בין למכור. ואפילו אם הלואה מעות על מנת שיתנו לו אחר כך יין או סחורה אחרת (וכו'). אלא אם כן אינם מצויים אחר המועד דהוי דבר האבד.

וכתב המשנה ברורה (סק"ב) שאפילו שהם באותה העיר אסור, שמה שמקבל הסחורה מהם הוא ענין מקח וממכר.

עם זאת נראה להתיר בנדון הזה, מאחר וסחורה שהיא לצורך המועד מותר, כמבואר שם (סעיף י"א) שמוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד. (ועיין בשעה"צ אות ל"ה בשם הריב"ש).

ונראה שגם טיול חשוב לצורך המועד, שהרי כתב מרן בשלחן ערוך (סי' תקל"ו ס"א): מי שצריך לרכב במועד לטייל או לצורך המועד ולא ניסה ללכת ברגליו {פירוש אינו רגיל ללכת ברגליו מרחקים כאלה}, יכול ליטול ציפורני הסוס ולתקן ברזליו והאוקף והרסן וכל צרכי רכיבה, ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד.

וכתב המשנה ברורה שם (סק"ב): אבל שלא לצורך המועד או שלמוד ללכת ברגליו אינו מותר רק הרכיבה, אבל לא לתקן צרכי רכיבה.

ומשמע שלצורך טיול התיירו אפילו מלאכות, וכל שכן שיש להתיר סחורה, לקבל את הרכב.

ומה שרצה השואל להתיר מדין דבר האבד שמה הרכב יפגע שם, נראה לי שאין זה דבר האבד כי אינו מצוי כלל. (ועיין ביאור הלכה סי' תקל"ז ד"ה דבר האבד).

עבודה לאדם שאין לו פרנסה ברווח

ט. שאלה: אדם שהתחיל לעבוד בעבודה חדשה כחודשיים קודם החג, ובימי חול המועד המשרד סגור ואינו מקבל שכר על כך, מפני שהוא עובד חדש. האם מותר לו לעבוד בעבודה מזדמנת מפני שזה דבר האבד?

תשובת הרב: צריך להבין מהו בדיוק גדר "דבר האבד". אסור לאדם לעשות מלאכה בטענה שאם הוא לא יעשה הוא לא

היתר הגאון בית יצחק, בתנאי שלא יעשו פרסום כנהוג בהכנסת ס"ת, רק בצנעה שלא יבא מזה זלזול המועד. (ע"כ).

נמצא שהרב שבט הלוי נוטה להחמיר אם אין צורך. אבל בכף החיים דעתו להקל. וגם בחזון עובדיה (עמ' ר"ג) כתב להקל בענין הזה בשופי. והביא עוד גאונים נוספים שכתבו להתיר, ולכן למעשה יש להקל בלי חשש במקום שיש חלל בתוך האותיות. ונראה שקל וחומר למקום שמשאירים רק פיסוק, שמותר לעשות כן מפני שאין בזה מעשה אומן³.

צרכי רבים

ז. שאלה: כאשר עורכים שמחת בית השואבה בבית המדרש של החסידות, וצריכים להקים בימה ופארנצ'עס המצריכים עבודה רבה ותכנון של אנשי מקצוע, האם מותר לעשות כן בחול המועד או שצריך להכין הכל לפני החג אף שהדבר יגרום לצפיפות גדולה בתפילות החג?

תשובת הרב: צרכי רבים מותר לעשותם בחול המועד, וכמו שכתב מרן בשולחן ערוך (סי' תקמ"ד ס"א). וכתב הרמ"א שזהו דוקא בצרכי רבים שצריכים לגוף האדם.

המשנה ברורה (סק"א) כתב שכל צרכי רבים מותר אפילו אם כיוונו מלאכתם במועד, ואפילו בפרהסיא ובטורח גדול. ובביאור הלכה (ד"ה צרכי) כתב שהדבר פשוט שכל העובדים לצרכי רבים, מותר להם גם ליטול שכר עבור זה. וכן הסכימו האחרונים שמותר לעשות צרכי רבים אפילו בשכר.

שמחת בית השואבה הינה מצוה חשובה, מקיימים בזה מצות ושמחת בחגך, וזה גם הזמן שבו מתקבצים כולם יחד ומגבשים את כל הקהילה, ויש בזה הרבה חיזוק לעבודת ה' יתברך. אנשים שומעים שם דברי תורה ושירה וזמרה, וודאי שיש בזה צורך החג וצרכי הרבים, ולכן למעשה מותר לעשות כן גם על ידי אנשי מקצוע וזה למרות שהדבר כרוך בטרחה רבה. ואדרבה, צריך לעשות כן דוקא על ידי אנשי מקצוע, וכולם יודעים כמה צריך להקפיד בדברים הללו שהכל יהיה תקין ובטוח.

קבלת רכב בחול המועד

ח. שאלה: מי שקנה מכונית מסוכנות מכוניות קודם החג, והודיעוהו שיכול לבוא לקחת את המכונית בחול המועד. האם יש

³ השאלה הזו נשאלה על ידי הבעלים של הרדיו הי"ו, אהובי וחביבי אוהב תורה ולומדיה ר' צבי עמאר, שהשבוע מכניס ספר תורה בירושלים בעזרת ה'. נברך אותם שיהיה להם בשעה טובה ובהצלחה מרובה, ויהי רצון שהזכות הגדולה הזו תעמוד להם ותגן בעדם, ויראו הצלחה בכל מעשי ידיהם ועסקיהם. אמן.

לרב שהאיש הזה חשוד בגניבה ושייזוהר מלחתום עליו, אבל הרב אמר שהאיש הזה אדם ישר ביותר והוא חותם עליו.

שחררו אותו, ואמר לו הרב שילך להתארגן לשבת בביתו, ושיבוא אליו ביום ראשון. כשהגיע, אמר לו הרב: ידוע המעשה בגמרא במסכת ברכות (דף ה' ע"ב) עם רב הונא שהחמיצו לו החביות של יין ואמרו לו חכמים שהקב"ה "לא עביד דינא בלא דינא". אתה זוכר שלפני שלשה שבועות עבדת בחול המועד, כי טענת שיש לך עבודה? הנה עכשיו הפסדת שבוע שלם, ועוד היית בכלא וחטפת מכות וביזיונות. **אמר לו אותו יהודי שהוא מקבל עליו מעתה שלא לעבוד בחול המועד. שמע זאת הרב ובירך אותו ש"החומץ ייהפך ליין".**

הגיע יום שני, אותו יהודי מגיע לתחנת המשטרה, וכשרואה אותו המפקד אמר לו: כשראיני שהרב המפורסם הרב מצליח מאזוז חותם עליך ערבות הופתעת, ועכשיו אני באמת מאמין שאתה אדם ישר. לך הביתה, ואכתוב עליך כאן דברי סניגוריא. אחרי כמה ימים הוא מגיע לאיש מצליח, ומספר לו שהמשטרה חקרה את אותו אדם שהתלונן עליו, ונמצא בחקירה שאותו אדם גנב לי שבוע לפני כן, וכדי שלא יתפסו אותו הוא הלך והתלונן עלי⁵ ועכשיו האשימו אותו בגניבה, ממש "החומץ נהפך ליין". זה מה שמקבל אדם שמקבל עליו שלא לעבוד בחול המועד. יהי רצון שנזכה לשמור את המועד כהלכה, והבורא יברך כולנו ממקור הברכות. אמן.

ירוויח כסף, זה אינו נחשב "דבר האבד", ולכן מצד ההיתר הזה אין להתיר.

אבל יש כאן נקודה אחרת. כאן השאלה היא אם הוא לא יעבוד מהיכן הוא יתפרנס בימים הללו, והדבר הזה צריך שיקול דעת והתבוננות, ונבאר.

בשולחן ערוך כתוב שמותר לפועל שאין לו מה לאכול לעבוד בחול המועד. וכותב הרב משחא דרבנותא שאין הכוונה שאין לו מה לאכול כלל, לא מדובר כאן על אדם שאין לו לחם ומים, **אלא הכוונה היא שאין לו מה לאכול ברווח כמו שאדם רגיל לאכול בחג – עופות, דגים וכל שאר המאכלים שאדם אוכל לכבוד המועד.**

אבל כאן יש לחלק, כי במציאות שלנו אדם קונה אוכל לחול המועד במשכורת שהיתה, ולכאורה לחג עצמו יש לו, אלא שהוא רוצה לעבוד כי אם הוא ישתמש עם הכסף עכשיו לא יישאר לו כסף לחודש הבא, ולכן הוא רוצה לעבוד כדי להביא כסף גם לחודש הבא.

ולמעשה יעשה שאלת חכם, כי יש כאן מה לחלק ולהתבונן.

שכר המכבד את המועדות

כפי שהקדמנו, לא כל דבר שאדם לא מרויח נחשב לו לדבר האבד. פעם סבא הגאון איש מצליח ע"ה ראה בחול המועד אדם בשם טויטו שהיה צורף זהב, ופניו אדומות מאד, ושאל אותו מהיכן הוא בא עכשיו, כי זה נראה כאילו הרגע הוא סיים עבודה. ענה לו אותו יהודי שאכן הוא כרגע חוזר מהעבודה. העיר לו הרב כיצד הוא עושה כן, והלא היום הוא חול המועד? וענה לו אותו יהודי שזהו דבר האבד. אמר לו הרב שעצם העובדה שהוא לא מרויח עוד כסף הוא לא בגדר "דבר האבד", וכל עוד שלא מפסיד מהקרן כלום אין זה נכלל בגדר דבר האבד. אמר לו כך ונפרד ממנו לחיים טובים ולשלום.

לאחר שלשה שבועות ביום שישי, הגיעה אליו בתו של אותו צורף וסיפרה לרב שעצרו את אביה ביום שני, חשדו בו שהוא גנב מצורף אחר. היא אמרה לרב שהיא לא רוצה שיעשה שבת בין המוסלמים, ואם הרב יוכל לפעול בענין.

שמע זאת הרב ומיד ניגש לתחנת המשטרה, וביקש מהם לשחרר אותו בערבות. הוא חתם עליו על שחרור עד יום שני⁴. אמרו שם

⁵ כמו שאומרים "ההגנה הטובה ביותר היא ההתקפה".

⁴ ביום ראשון לא היתה עבודה בתונס בהשפעה של צרפת.

השיעור נמסר ביום ראשון י"ג תשרי תשפ"ב

כמידי יום ראשון בשעה 12 בצהריים בערוץ "קול ברמה"

מידי יום מוסר הרב שליט"א שיעור בגמרא בדף היומי,

השיעור מופץ בתפוצה רחבה מאד, ומאזינים וצופים בו רבבות יהודים בכל רחבי תבל.

ניתן להקדיש את זכות השיעורים להצלחה ולישועה, לעילוי נשמת, לרפואה וכדומה.

ניתן גם לערוך פדיון נפש.

צרו קשר בפל' 052-7108693 או בדוא"ל המערכת.

הרב שליט"א מוסר שיעורים בהלכה בקביעות בעיר ראשון לציון

בימים ראשון שני ושלישי, בבתי הכנסת "באר מים חיים", ו"מורשת כהנים". מומלץ להצטרף.

העלון מוקדש לע"נ הילד הטהור שלא טעם טעם חטא **ישראל מאיר עשוש** ז"ל

בית ההוראה פתוח 24 שעות ביממה, בטלפון: 03-5500228

העלון יוצא לאור בחסות א. משכנתאות – יעוץ המשכנתא הטוב ביותר בארץ

לפרטים: 054-8444095

להצלחת: רמי יצחקיאן, אריאל פלר, יוסי דהמן, אליהו חן ויוסי ברנס הי"ו

עורך ראשי: הרב שלמה נחום.

ניתן להצטרף לאלפים המקבלים את העלון במייל,

וכן ליצור קשר בדוא"ל - A025606532@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור זה ולשאר שיעורי מורנו הרב שליט"א

בקו "תורת חיים" 02-5606532

וכן במערכת "קול הלשון"